

УДК 621.3

В.В. МАЛИНЕВСЬКИЙ, О.М. МАНЗЯК

Л.Г. НІКОЛАЙЧУК

Національна академія сухопутних військ

імені гетьмана Петра Сагайдачного

**СУЧАСНА ВІЙСЬКОВА ФОРМА ЯК ВИД СПЕЦОДЯГУ ТА ЇЇ
ВДОСКОНАЛЕННЯ В УКРАЇНІ**

V. MALYNEVSKYI, O. MANZIAK

L. NIKOLAICHUK

Hetman Petro Sahaidachnyi

National Army Academy

**MODERN MILITARY FORM AS A KIND OF OWN CLOTHING AND ITS
IMPROVEMENT IN UKRAINE**

<https://doi.org/10.36910/6775-2310-5283-2021-14-21>

Мета. Існує нагальна потреба вивчення сучасного стану та обґрунтування пріоритетного розвитку вітчизняного одягу різного цільового призначення (побутового, медичного, спеціального, а саме військовослужбовців України). Одяг спеціального призначення займає важливу нішу на українському ринку текстильних матеріалів та одягу, тому вимагає глибоко вивчення та визначення напрямів покращення, особливо це стосується військової форми в світлі останніх років діючої операції об'єднаних сил.

Методика. Досягнення цієї мети відбувалося аналітичним методом. Виконали огляд джерел товарознавчої та медичної літератури, здійснили моніторинг і систематизацію отриманих даних.

Результати. Тема є актуальною та має важливе значення, тому що у побуті військовослужбовців одяг посідає значне місце. Він використовується для захисту тіла від несприятливих впливів зовнішнього середовища: холоду, надмірної сонячної радіації, вітру, дощу та снігу. Крім того, одяг захищає тіло людини від механічних ушкоджень, від пилу, бруду та укусів різних комах. Військовий одяг має також і естетичне значення, тому що він прикрашає людину і дає можливість розпізнавати військовослужбовців служб, а також за їх військовими званнями.

Польова форма одягу повинна полегшувати бойову діяльність військовослужбовців: маскувати їх на місцевості, бути зручною при обслуговуванні бойової техніки і озброєння, не заважати при подоланні різних перешкод у тому числі і водних, лісистих, болотистих місць, гір та інших. Однак найважливіше значення одягу є зниження втрат тепла організмом людини і забезпечення найсприятливіших умов для підтримки температури тіла на постійному рівні. Одяг закриває більш як 80% поверхні тіла людини. З його допомогою

навкруг тіла утворюється штучний клімат (мікроклімат), який повинен бути найбільш сприятливим (комфортним).

Наукова новизна. Українські фахівці групи з реформування речового забезпечення Міноборони розробили унікальний камуфляж для українських бійців, який не фіксують прилади нічного бачення, було проведено позитивне дослідне носіння в зоні ООС, але не було введено в ЗСУ.

Практичне значення. В сучасних умовах ведуться пошуки нових способів і форм матеріального забезпечення військ, створення побутових умов на рівні достатньої комфортності для військовослужбовців ЗС України. В статті було проаналізовано існуючий військовий одяг, подано інформацію про нові розробки та запропоновано перспективні напрями удосконалення.

Ключові слова: спецодяг, військова форма, класифікація, властивості, вимоги, безпечність.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Існує нагальна потреба вивчення сучасного стану та обґрунтування пріоритетного розвитку вітчизняного одягу різного цільового призначення (побутового, медичного, спеціального, а саме військовослужбовців України). Одяг спеціального призначення займає важливу нішу на українському ринку текстильних матеріалів та одягу, тому вимагає глибоко вивчення та визначення напрямів покращання, особливо це стосується військової форми в світлі останніх років діючої операції об'єднаних сил.

В сучасних умовах ведуться пошуки нових способів і форм матеріального забезпечення військ, створення побутових умов на рівні достатньої комфортності для військовослужбовців ЗС України.

Аналіз останніх досліджень у яких започатковано вирішення проблеми. Забезпечення військовослужбовців речовим майном найголовніше завдання речової служби. Військовий одяг також дає можливість розпізнавати військовослужбовців різних служб, а також за їх родовою приналежністю та військовими званнями [1-3].

Військова форма одягу – комплект одноманітних за конструкцією та регламентованих за зовнішнім виглядом предметів одягу, взуття та окремих видів спорядження, встановлений для військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань.

Наша держава постійно піклується про покращення забезпечення військовослужбовців військовим одягом [4]. На основі керівних документів та досвіду практичної роботи розглядаються основні вимоги до військової форми

одягу та правила її носіння, що стали одними з найважливіших питань, у зв'язку з прийняттям на постачання військовослужбовцям ЗС України нової військової форми одягу. У побуті військовослужбовців одяг посідає значне місце. Він використовується для захисту тіла від несприятливих впливів зовнішнього середовища: холоду, надмірної сонячної радіації, вітру, дощу та снігу. Крім того, одяг захищає тіло людини від механічних ушкоджень, від пилу, бруду та укусів різних комах. Військовий одяг має також і естетичне значення, тому що він прикрашає людину і дає можливість розпізнавати військовослужбовців служб, а також за їх військовими званнями.

Авторами [7-10] ведуться пошуки та дослідження альтернативних матеріалів вітчизняного виробництва, а також методів оброблення та забарвлення військової форми. Польова форма одягу повинна полегшувати бойову діяльність військовослужбовців: маскувати їх на місцевості, бути зручною при обслуговуванні бойової техніки і озброєння, не заважати при подоланні різних перешкод у тому числі і водних, лісистих, болотистих місць, гір та інших. Однак найважливіше значення одягу є зниження втрат тепла організмом людини і забезпечення найсприятливіших умов для підтримки температури тіла на постійному рівні. Одяг закриває більш як 80% поверхні тіла людини. З його допомогою навкруг тіла утворюється штучний клімат (мікроклімат), який повинен бути найбільш сприятливим (комфортним). За родом своєї бойової діяльності військовослужбовці значний час повинні знаходитись поза приміщеннями і в польових умовах, де вони підпадають під різкі зміни температур та вплив атмосферних опадів [1-5].

Цілі статті. Аналіз існуючої військової форми та визначення напрямів її удосконалення. Особливої актуальності набуло дослідження якості військової форми в світлі останніх років діючої операції об'єднаних сил (ООС).

Об'єкт дослідження – військова форма як вид спецодягу.

В роботі використано аналітичний метод дослідження. Виконано огляд джерел товарознавчої та медичної літератури, здійснено моніторинг і систематизацію отриманих даних.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Право на носіння військової форми одягу мають військовослужбовці, військовозобов'язані під час проходження зборів, резервісти, курсанти, ліцеїсти, а також особи, звільнені з військової служби в запас або у відставку з наданням права носіння військової форми одягу. Громадянам, які звільнені з військової служби з зарахуванням у запас або у

відставку з правом носіння військової форми одягу, дозволяється носіння військової форми одягу, яка встановлена на момент звільнення. Військова форма одягу носить у суворій відповідності до даних правил. Предмети форми одягу повинні відповідати встановленим описам, бути ретельно припасованими і утримуватися у бездоганному стані.

Встановлено такі види військової форми одягу:

- парадна (парадно-вихідна); повсякденна;
- польова (службова морська);
- спеціальна (робоча);
- спортивна.

Кожна з цих форм поділяється на літню та зимову. Військова форма одягу носить при різних обставинах та умовах (рис. 1-2).

**Рис.1. Модифікована літня польова форма для військовослужбовців
Збройних Сил України**

Парадна форма використовується на парадах, при врученні військовим частинам, кораблям і з'єднанням державних нагород, бойових прапорів: при отриманні державних нагород, прийманні військової присяги; у складі почесної варти; в дні річних свят військової частини, корабля: під час відрекомендування безпосереднім начальникам при призначенні на посаду і присвоєння військового звання: при спусканні корабля на воду: при підйомі Військово-Морського прапора, на кораблі, який став до строю. Повсякденна форма використовується на заняттях з бойової підготовки, при роботі у штабах, управліннях, підрозділах, на класних заняттях: в аудиторії і майстернях, лабораторіях військово-навчальних закладів; на службових нарадах і зборах, а також у позаслужбовий час.

Рис.2. Куртка флісова для військовослужбовців Збройних Сил України

Польову форму застосовують на навчаннях, маневрах, бойових чергуваннях, заняттях у навчальних центрах, а також на заняттях з бойової підготовки і при несенні добових нарядів. Спортивна форма призначена для занять спортом [6]. Куртка флісова (рис. 2) одягається згідно з правилами, наданими за посиланням в «Правилах носіння польової форми одягу». Вона використовується як внутрішній, а не зовнішній шар верхнього одягу, і не одягається зверху на всі інші шари натільної білизни та курток-утеплювачі. Це окремий елемент речового майна, який в холодну пору вдягається під польову форму. Зимова шапка флісова, якої раніше не було на забезпеченні, а як шапки носилися підшоломники. Шапка флісова вовняна, зсередини для зручності носіння вона підшита флісом.

З 2017 року терміни носіння польової форми одягу та спеціальних костюмів зменшено удвічі. Літні костюми військовослужбовці отримуватимуть на три місяці, тобто чотири комплекти на рік, а костюми спеціальні, які використовують танкісти, артилеристи та інші спеціалісти, до чийх обов'язків входить обслуговування техніки, - два комплекти на рік.

У ВМС України повсякденна форма одягу та форма одягу для походу носить при виході кораблів у море на навчання, маневри, на бойовому чергуванні, на заняттях. Форма одягу для строкових оглядів, шикунів та службових нарад оголошується особами, що проводять ці заходи. Форма одягу при несенні патрульної служби, чергування на контрольно-перепускних пунктах, а також для військовослужбовців, які несуть контрольно-перепускну (вартову) службу у приміщеннях військових округів, армій, армійських корпусів, з'єднань

і частин, в установах і військово-навчальних закладах оголошується начальником гарнізонів (старшими морськими начальниками).

Рис.3. Літні та зимові берці зразка Тип «В» для військовослужбовців Збройних Сил України

Перехід на літню або зимову форму одягу, початок носіння у весняний і припинення носіння в осінній час літнього пальта, встановлюється наказами командуючих військами військових округів, командуючого Військово-Морськими Силами, начальників гарнізонів (старших морських начальників).

Військовослужбовці ЗС України носять форму одягу за видом ЗС України і військовим званням.

Спеціальний одяг та льотно-технічне обмундирування носять військовослужбовці (яким вони передбачаються за нормами забезпечення) на навчаннях, маневрах, заняттях з військовою технікою і при виконанні робіт у гаражах, парках, доках, майстернях, на аеродромах, в лабораторіях, лікувальних закладах, на складах, кораблях, у військових частинах, на території берегових баз корабельних з'єднань.

Дозволяється носити спеціальний одяг і льотно-технічне обмундирування при несенні бойового чергування (бойової служби), в усіх інших випадках носити спеціальний одяг не дозволяється.

Порядок і час носіння спеціального одягу визначається командиром військової частини (корабля), начальником військово-навчального закладу, установи.

Спеціальний одяг зберігається поза спальним приміщенням роти (батареї) у спеціальних шафах, кімнатах для зберігання речей, на окремих стелажах і вішалках.

Спортивний одяг і взуття дозволяється носити на спортивних майданчиках під час проведення спортивних занять і змагань.

Військовослужбовцям, ліцеїстам, а також особам, яким під час звільнення з військової служби у запас або відставку було надано право носіння військової форми одягу, забороняється:

- носити предмети військової форми одягу, спорядження, нагрудні знаки і знаки розрізнення змінених або невстановлених зразків (кольорів) та такі, що прийшли у непридатний стан;
- носити одночасно предмети з різних форм одягу, а також предмети військової форми одягу разом з цивільними;
- розміщувати на військовій формі одягу знаки розрізнення, що відмінні;
- носити забруднені та невипрасувані предмети військової форми одягу, а також предмети, які втратили колір;
- носити деформовані та неправильно підібрані погони;
- носити взуття з пошкодженим верхом та зношеними каблуками;
- носити сумки яскравих забарвлень;
- військовослужбовцям-жінкам, при перебуванні у військовій формі одягу дозволяється носити сумки однотонних неяскравих забарвлень (Наказ Міністерства оборони України від 20.11.2017 № 606).

Головні убори, кожному, в складі бойового комплекту: кашкет бойовий; панاما; шапка-підшоломник тепла; балаклава; шапка зимова; шарф бойовий літній; шарф бойовий демісезонний.

Білизна, кожному, в складі бойового комплекту: білизна літня (фуфайка з короткими рукавами та напівкальсони); білизна демісезонна (фуфайка з довгими рукавами та кальсони); білизна тепла (фуфайка з довгими рукавами тепла та кальсони теплі); шкарпетки трекінгові літні; шкарпетки трекінгові зимові; шкарпетки-вкладиші утеплюючи.

Польова екіпіровка, кожному, в складі бойового комплекту: куртка бойова; штани бойові; куртка бойова демісезонна (вітрозахисна); штани бойові демісезонні (вітрозахисні); куртка бойова штормова (вітро-, вологозахисна);

штани бойові штормові (вітро-, вологозахисні); куртка бойова утеплена; штани бойові утеплені; сорочка бойова; костюм маскувальний зимовий.

Всього до бойового комплекту входять близько 60 найменувань[1].

В 2017 році було опрацьовано весь перелік бойового спеціального комплекту уже з врахуванням специфіки родів військ. планується розширено асортимент бронежилетів, для розвідників, танкістів, військовослужбовців.

На сьогодні всі категорії військовослужбовців – від рядового до генерала – забезпечуються єдиним бойовим та бойовим спеціальним комплектом.

Зокрема, до єдиного бойового комплекту входить майно, яке військовослужбовці отримують у власність, а також інвентарні речі, що необхідно повернути після звільнення.

Маскувальне обмундирування із камуфляжним забарвленням має досить широкий спектр застосування. Це, серед іншого, ідеальний одяг для снайперів, який дозволяє їм залишатися непомітними. Серед найбільш часто використовуваних видів маскувальною одягу варто відзначити головні убори, маскувальні куртки, костюми, накидки, халати тощо [6].

Українські фахівці групи з реформування речового забезпечення Міноборони розробили унікальний камуфляж для українських бійців, який не фіксують прилади нічного бачення. Нове забарвлення камуфляжу для нашої армії – "Варан ВСУ". Тканина, з якої пошита нова форма, на 100% з бавовни.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналізуючи описані дані в роботі доведено:

- військова форма – виконує незамінні функції для захисту та забезпечення боєготовності військовослужбовців;
- цей спецодяг потребує удосконалення через складні умови ООС;
- в Україні існують новітні розробки камуфляжу, але вони не дістали подальшого розвитку.

На основі досліджень попередніх публікацій [2, 3, 5, 8, 10], пропонуємо наступні напрями покращання військової форми:

1. Використання вітчизняних целюлозних тканин з льону та конопель, які дешевші за бавовну, не поступаються показниками довговічності і зносостійкості синтетичним матеріалам (міцнісні характеристики, стійкість до вологи і води, біостійкість до мікроорганізмів – це забезпечить кращий захист). Також вони володіють чудовими гігієнічними показниками, бактерицидністю (безпечність і позитив для людей) та утилізуються в природі після використання (екологічно безпечні в порівнянні з синтетикою, яка не

утилізується). Все це сприятиме підвищенню довговічності та зносостійкості, що можливе шляхом застосування нових матеріалів; зниженню собівартості (досягнення більш високого економічного ефекту); збільшення показників безпечності та екологічної безпеки.

2. Удосконалення конструктивних елементів та додаткових аксесуарів до бойового комплекту.

3. Застосування існуючих (що не були введені в ЗСУ) та винайдення нових за складом і малюнком камуфляжних покриттів, які б забезпечували не тільки краще маскування, але і збільшення живучості наших воїнів.

Список використаних джерел

1. Саєвич Й.Й., Скрипник С.В., Сапіга Р.І. Речове забезпечення у військовій частині (на кораблі) Збройних Сил України в мирний час: навчальний посібник. Львів: АСВ, 2012 р. – 408 с.

2. Ніколайчук Л.Г., Сапожник Д.І., Карпюк О.М. Нові можливості використання конопель для камуфляжу військовослужбовців та іншого спец текстилю // «Сучасні технології промислового комплексу: базові процесні інновації» (СТПК-2018): Матеріали міжнародної наук.-практ. конф., 12-16 вересня 2018 року, м. Херсон (Україна), Херсонський національний технічний університет, 2018. С. 218-220. 258 с.

3. Ніколайчук Л.Г. Нанотекстиль: перспективи використання для спецодягу в логістичному забезпеченні збройних сил та військових формувань України. *iScience*, «Актуальные научные исследования в современном мире». 2020. Вип. 3 (59), ч. 7. С. 176-182. – 190 с.

4. Про речове забезпечення військовослужбовців ЗС України : Наказ МО України від 29.04.2016 р. № 232.

5. Карпюк О.М., Ніколайчук Л.Г., Сапожник Д.І. Одяг спеціального призначення та особливості сучасних вимог до нього // О.М. Карпюк, // Молодь - науці і легкій промисловості – 2018: інноваційні технології легкої промисловості: Матеріали міжнародної наук.-практ. конф., 17-18 травня 2018 року, м. Херсон (Україна), Херсонський національний технічний університет, 2018. С. 238-240. 260 с.

6. Про затвердження Правил носіння військової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовцями ЗС України та ліцеїстами військових ліцеїв : Наказ МО України від 20.11.2017 року № 606.

7. Військовий і камуфляжний одяг [Електронний ресурс].- Режим доступу : <http://www.ozon.com.ua/ua/spec/voennaya-i-kamuflyazhnaya-odezhda/>.

8. Ніколайчук Л.Г., Галик І.С., Семак Б.Д., Шаповал О.М. Роль нанотекстилю у формуванні вітчизняного ринку спецодягу та застосуванні в логістичному забезпеченні військових формувань. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2020. Вип. 23. С. 49-57. 216 с.

9. Пахолюк О.В., Лубенець В.І., Мартиросян І.А. Дослідження ефективності біоцидних речовин для оброблення одягових текстильних матеріалів спеціального призначення. *Товарознавчий вісник*. 2018. Випуск 11. С.100-108.

10. Дурач В.М., Ніколайчук Л.Г. Проблеми та перспективи виробництва та застосування безнаркотичних конопель для текстильних матеріалів спеціального призначення в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 5. С. 249-252.

11. Martirosyan, I.; Pakholiuk, O.; Semak, B.; Lubenets, V.; Peredriy, O. Investigation of wear resistance of cotton-polyester fabric with antimicrobial treatment. In: *Advanced Manufacturing Processes*, Tonkonogiy V., Ivanov V., Trojanowska J., Oborskyi G., Edl M., Kuric I., Pavlenko I., Dasic P., Eds.; Part of the Lecture Notes in Mechanical Engineering book series; Springer: Cham, Switzerland, 2020; pp. 433–441.https://doi.org/10.1007/978-3-030-40724-7_44

References

1. Saievych Y.I. (2012). *Rechove zabezpechennia u viiskovii chastyni (nakorabli) Zbroinykh Syl Ukrainy v myrnyi chas: Navchalnyi posibnyk*. Lviv: ASV, 2012. 408 s.

2. Nikolaichuk L.H. (2018). *Novi mozhyvosti vykorystannia konopel dlia kamufliazhu viiskovosluzhbovtiv ta inshoho spetstekstyliu. «Suchasni tekhnolohii promyslovoho kompleksu: bazovi protsesni innovatsii» (STPK-2018): Materialy mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf., 12-16 veresnia 2018 roku, m. Kherson (Ukraine), Khersonskiy natsionalnyi tekhnichnyi universytet, 2018. P. 218-220.*

3. Nikolaichuk L.H.(2020). *Nanotekstyl: perspektyvy vykorystannia dlia spetsodiahu v lohistychnomu zabezpechenni zbroinykh syl ta viiskovykh formuvan Ukrainy. «iScience», «Aktualnie nauchnie yssledovayia v sovremennom myre». Pereiaslav, 2020. Vyp. 3 (59), ch. 7. P. 176-182.*

4. Nakaz MO Ukrainy vid 29.04.2016 r. №232 ««Pro rechove zabezpechennia viiskovosluzhbovtiv ZS Ukrainy» .

5. Karpiuk O.M. (2018). *Odiah spetsialnoho pryznachennia ta osoblyvosti suchasnykh vymoh do noho. Molod - nautsi i lehkii promyslovosti – 2018: innovatsiini tekhnolohii lehkoi promyslovosti: Materialy mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf., 17-18 travnia 2018 roku, m. Kherson (Ukraine), Khersonskiy natsionalnyi tekhnichnyi universytet, 2018. S. 238-240.*

6. Nakaz MO Ukrainy vid 20.11.2017 roku № 606 «Pro zatverdzhennia Pravyl nosinnia viiskovoi formy odiahu ta znakiv rozrznennia viiskovosluzhbovtiamy ZS Ukrainy ta litseistamy viiskovykh litseiv».

7. Viiskovy i kamufliazhnyi odiah. URL: <http://www.ozon.com.ua/ua/spec/voennaya-i-kamuflyazhnaya-odezhda/>.

8. Nikolaichuk L.H. (2020). *Rol nanotekstyliu u formuvanni vitchyznianoho rynku spetsodiahu ta zastosuvanni v lohistychnomu zabezpechenni viiskovykh formuvan. Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu . 2020. Vyp. 23. P. 49-57.*

9. Pakholiuk O.V., Lubenets V.I., Martirosian I.A. (2018). *Doslidzhennia efektyvnosti biotsydneykh rehovyn dlia obroblennia odiahovykh tekstylnykh materialiv spetsialnoho pryznachennia. Tovaroznavchyi visnyk*. 2018. Vypusk 11. P.100-108.

10. Durach V.M. (2020). Problemy ta perspektyvy vyrobnytstva ta zastosuvannia beznarkotychnykh konopel dlia tekstylnykh materialiv spetsialnoho przyznachennia. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Tekhnichni nauky. 2020. № 5. P. 249-252.

11. Martirosyan, I.; Pakholiuk, O.; Semak, B.; Lubenets, V.; Peredriy, O. Investigation of wear resistance of cotton-polyester fabric with antimicrobial treatment. In: Advanced Manufacturing Processes, Tonkonogiy V., Ivanov V., Trojanowska J., Oborskyi G., Edl M., Kuric I., Pavlenko I., Dasic P., Eds.; Part of the Lecture Notes in Mechanical Engineering book series; Springer: Cham, Switzerland, 2020; pp. 433–441. https://doi.org/10.1007/978-3-030-40724-7_44

Goal. *There is an urgent need to study the current state and justify the priority development of domestic clothing for various purposes (household, medical, special, namely the military of Ukraine). Special clothing occupies an important segment in the Ukrainian market of textiles and clothing, so it requires in-depth study and identification of areas for improvement, especially in the light of the military in recent years of the joint operation.*

Method. *This goal was achieved by analytical method. We reviewed the sources of commodity and medical literature, monitored and systematized the data obtained.*

Results. *The topic is relevant and important, because in the life of servicemen clothing occupies a significant place. It is used to protect the body from the adverse effects of the environment: cold, excessive solar radiation, wind, rain and snow. In addition, clothing protects the human body from mechanical damage, dust, dirt and various insect bites. Military clothing also has an aesthetic value, because it adorns a person and makes it possible to recognize servicemen of services, as well as their military ranks. Field uniforms should facilitate the combat activities of servicemen: camouflage them on the ground, be comfortable in servicing military equipment and weapons, not interfere with overcoming various obstacles, including water, woods, swamps, mountains and others. However, the most important value of clothing is to reduce heat loss by the human body and provide the most favorable conditions for maintaining body temperature at a constant level. Clothing covers more than 80% of the surface of the human body. With its help, an artificial climate (microclimate) is formed around the body, which should be the most favorable (comfortable).*

Scientific novelty. *Ukrainian specialists from the Defense Ministry's logistics reform group have developed a unique camouflage for Ukrainian soldiers, which is not recorded by night vision devices, a positive experimental wearing was carried out in the environmental protection zone, but it was not introduced in the Armed Forces.*

Practical meaning. *In modern conditions, the search for new ways and forms of material support of troops, the creation of living conditions at a level of sufficient comfort for servicemen of the Armed Forces of Ukraine. The article analyzes the existing military clothing, provides information about new developments and suggests promising areas for improvement.*

Key words: *overalls, military uniform, classification, properties, requirements, safety.*

Стаття рекомендована до друку доцентом Луцького НТУ, завідувачкою кафедри товарознавства та експертизи в митній справі Пахолюк О.В.

Стаття надійшла в редакцію 11.02.2021 р.